Kuntien tilannekuva 2020 –

liikunnan, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Sari Virta, ylitarkastaja
OKM, liikunnan vastuualue

Puheenvuoron eteneminen

- Kuntien tilannekuva 2020, valtionvarainministeriön raportti
- Koronan vaikutukset liikunta-alan toimijoihin
- TEAviisari 2020 liikunnan alustavia tietoja
- Liikkuvat – ohjelmat / toimeenpannaan hallitusohjelmaa ja liikuntapoliittisen selonteon tavoitteita
- Muut ajankohtaiset asiat
- Keskustelua

Kuntakenttä eriytyy monista eri syistä ja monilla eri tavoilla

Väestön ikääntyessä palvelutarve kasvaa, työikäisen väestön määrä vähenee ja huoltosuhde heikkenee

Syntyvyyden lasku pienentää lapsi-ikäluokkia ja haastaa kasvatus- ja opetussektoria

Kaupungistuminen kiihdyttää väestörakenteen muutoksia ja kuntien eriytymistä

Edellä mainitut muutokset eriyttävät kuntien tulo- ja menokehitystä sekä lisäävät investointipaineita

Vaikutukset

- **Väestörakenne**
- **Kuntatalous**
- **Kuntien tehtävät**
- **Työllisyys ja elinkeinot**
- **Henkilöstö**
- **Demokratia**
- **Elinvoima**

Tilannekuvan 12 +1 nostoa

Ikäihmisiä on entistä enemmän, syntyvyys laskee ja työvoima vähenee - väestörakenteen muutos ei ole nopeasti ohimenevä ilmiö

Väestön keskittyminen kasvukeskuksiin jatkuu, muuttoliikkeen epäsymmetria aiheuttaa yhteiskunnallisia lisäkustannuksia

Tilannekuvan 12 +1 nostoa

Kunnallisveron veropohjan eriytyminen jatkuu väestömuutosten seurauksena, ja yhteisöverotulot keskittyvät entistä pienemmälle kuntajoukolle

Valtionosuuksilla tasataan voimakkaasti kustannus- ja tulopohjien eroja – tulopohjan tasauksen merkitys kasvanut myös suurten kaupunkien osalta

Tilannekuvan 12 +1 nostoa

Kuntien rahoituksellinen epätasapaino voimistunut, pääkaupunkiseutu ja erityisesti Helsinki erottuvat yhä enemmän muusta Suomesta

Kriisikuntien määrä kasvaa – arviointimenettelyt jatkossa yhä vaikeampia

Monimutkaistuvat kunnan talouden rakenteet hankaloittavat kunnan talouden kokonaisuuden hahmottamista ja riskien tunnistamista

Tilannekuvan 12 +1 nostoa

Eläköityminen ja työikäisen väestön määrän väheneminen vaikeuttavat kunta-alan henkilöstötilannetta entisestään

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus on välttämätön, mutta uudistus ei ratkaise kaikkia kuntatalouden ongelmia

Kuntien edellytykset hoitaa ja ottaa vastaan uusia lakisääteisiä tehtäviä vaihtelevat merkittävästi – syntyvyyden lasku ja pienenevät ikäluokat vaikeuttavat varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen järjestämistä

Tilannekuvan 12 +1 nostoa

Ikääntyminen ja eriytyminen näkyvät myös kuntien valtuustoissa, uusien osallistumismuotojen vaikuttavuus vielä kysymysmerkki

Kuntien elinvoimaresursseissa kuntakoko painottuu, mutta ei yksin ole ratkaiseva tekijä – elinvoiman täsmällinen mittaaminen on käytännössä mahdotonta

Kuntien talouden ja toiminnan tilastoinnissa on merkittäviä puutteita ja kehitystarpeita, erityisesti kuntien rakennuskannan ja investointien laajempi kartoitus välttämätöntä

Kuntien valmistautumistilanne?

- Miten kunnissa tehdään tulevaisuustyötä?
- Miten esim. kuntien tilannekuva-raporttia on käsitelty?
- Miten kuntien liikuntapalveluissa tehdään tulevaisuustyötä? Ennakointia?
- Millaisia muutoksia on oman kuntanne liikuntapalveluissa tulossa ennakoiden tulevaa kehitystä?
- Millaista yhteistyön tarvetta tulevaisuuden näkymät lisäävät? Keiden kanssa?
- Huolestuttavinta kunnan liikuntapalveluissa?
- Mitkä ovat vahvuudet kunnan liikuntapalveluissa?

VALTION LIIKUNTANEUVOSTO
Statens idrottsråd

KORONAPANDEMIAN AKUUTIT VAIKUTUKSET LIIKUNTATOIMIALAAN – KUNTASELVITYKSEN TULOKSET

KUNTAKYSELYN TOTEUTUS

- Kysely kaikkiin Manner-Suomen kuntiin
  - Liikunnasta vastaavalle hallinnonalalle
  - Vastausaika 5.-10.5.2020
  - Vastaajia 235, vastausprosentti 80 % (83 % Suomen väestöstä)
  - Lounais-Suomen AVI-alueelta 36 kunnan vastaukset, vastausprosentti 80 %
- Kysely tuotti kattavat tiedot koko maan ja Lounais-Suomen tilanteesta
- Lue raportti: www.liikuntaneuvosto.fi

VALTION LIIKUNTANEUVOSTO
Statens idrottsråd

KORONAN MYÖTÄ KESKEYTETYT LIIKUNTAPALVELUT, LOUNAIS-SUOMEN AVI-ALUE (KOKO MAA)

Palvelu	Keskeytetty kokonaan	Keskeytetty osittain	Ei muutosta
Kehittämistoimenpiteet	19 % (25 %)	47 % (47 %)	33 % (28 %)
Tilaisuudet ja tapahtumat	92 % (94 %)	8 % (6 %)	
Ulkoliikuntapaikkojen tarjoaminen	14 % (23 %)	53 % (45 %)	33 % (32 %)
Sisäliikuntapaikkojen tarjoaminen	100 % (100 %)		
Kasvokkainen liikuntaneuvonta	78 % (75 %)	19 % (12 %)	3 % (12 %)
Kasvokkainen liikunnanohjaus	97 % (96 %)	3 % (2 %)	0 % (2 %)

VALTION LIIKUNTANEUVOSTO
Statens idrottsråd

KORONAN MYÖTÄ KESKEYTETTYJÄ MUITA LIIKUNTAPALVELUITA, LOUNAIS-SUOMEN AVI-ALUE

- Uimaopetus
- Seniorikortti
- Liikunnan hyvinvointikoordinaatiotyö
- Liikuntavälineiden lainaaminen
- Syksyn vuorohakua ei ole avattu
- Jne.

VALTION LIIKUNTANEUVOSTO
Statens idrottsråd

MITÄ KORONAKRIISI TOI TILALLE? LOUNAIS-SUOMEN AVI-ALUE (KOKO MAA)

Palvelu	Käynnistetty	Lisätty	Ei muutosta
Panostettu liikuntapaikkojen kunnostukseen ja huoltoon	22 % (22 %)	53 % (47 %)	25 % (30 %)
Uusia taloudellisia avustusmuotoja yhdistyksille	6 % (5 %)	0 % (4 %)	94 % (91 %)
Liikuntaneuvonnan tarjoaminen etäpalveluna	14 % (25 %)	33 % (22 %)	50 % (53 %)
Etäohjattu tai videoitu liikunnanohjaus	72 % (50 %)	14 % (18 %)	14 % (31 %)
Kannustus ja neuvonta omaehtoiseen liikuntaan	36 % (35 %)	56 % (54 %)	8 % (11 %)

VALTION LIIKUNTANEUVOSTO
Statens idrottsråd

MITÄ MUUTA KORONAKRIISI TOI TILALLE? LOUNAIS-SUOMEN AVI-ALUE

- Parvekejumpat
- Liikuntavinkkien ja -linkkien jakelu facen/netin kautta
- Kunto- ja nallerastien teko kuntoradalle
- Terveyskioskin liikuntavälineiden lainaustoiminta
- Seutukunnallinen pyöräilykampanja aloitettu kuukautta aikaisemmin
- Yhteistyö yhdistysten ja kunnan hallintokuntien kanssa liikuntamahdollisuuksien tiedottamisessa
- Osallistuttu yli 70-vuotiaille ja riskiryhmille kotiin tuotettujen palveluiden suunnitteluun ja toteutukseen
- Kolmen kunnan yhteinen perhekätköilyn toteutus
- Varastojen siivoaminen ja inventointi
- Tulevien toimintojen suunnittelu
- Jne.

VALTION LIIKUNTANEUVOSTO
Statens idrottsråd

KORONAKRIISIN VAIKUTUS KUNTIEN TALOUTEEN, LOUNAIS-SUOMEN AVI-ALUE (KOKO MAA)

	Keskimääräinen tulonmenetys asukasta kohden, maalis-toukokuu 2020
Kuntien keskiarvo	3,05 € (2,73 €)
Vaihteluväli	0,60-5,99 € (1,24-4,77 €)

VALTION LIIKUNTANEUVOSTO
Statens idrottsråd

Poimintoja keskeisistä tuloksista 2020

Liikunta kunnan toiminnassa TEA

25.8.2020

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Tiedonkeruun vastausaktiivisuus 2020

Liikunta

- 2010: 268 (79 %) kuntaa
- 2012: 230 (68 %) kuntaa
- 2014: 249 (78 %) kuntaa
- 2016: 273 (92 %) kuntaa
- 2018: 283 (96 %) kuntaa
- 2020: 286 (97 %) kuntaa

2020 Alustavat tulokset

Perustaulukot tuloksista maakuntien aluejaon ja tilastokeskuksen kuntaryhmityksen mukaisesti.

https://teaviisari.fi/teaviisari/content/file/304

Mikä luottamuselin vastaa liikunnan edistämisestä kunnassa? Jokin muu? 21 %

HYVINVOINTI- JA ELÄMÄNLAATULAUTAKUNNAT

(16)

HYVINVOINTI-, KULTTUURI- JA VAPAA-AIKALAUTAKUNNAT

(11)

KULTTUURI- JA SIVISTYSTOIMI SEKÄ VAPAA-AIKALAUTAKUNNAT

(15)

LIIKUNTA-, NUORISO JA KULTTUURILAUTAKUNNAT

(6)

TEKNINEN LAUTAKUNTA JA MUUT

(8)

KUNNAN- JA KAUPUNGINHALLITUS

(7)

K29: Mikä on liikunnan edistämisestä kunnassa vastaavan johtavan viranhaltijan virka-/toiminimike (esim. liikuntatoimenjohtaja, sivistystoimenjohtaja, liikuntasuunnittelija, vapaa-aikasihteeri)?

Kansallinen informaatio-ohjaus ei tavoita liikunnan edistämisen viranhaltijoita → Parannettavaa

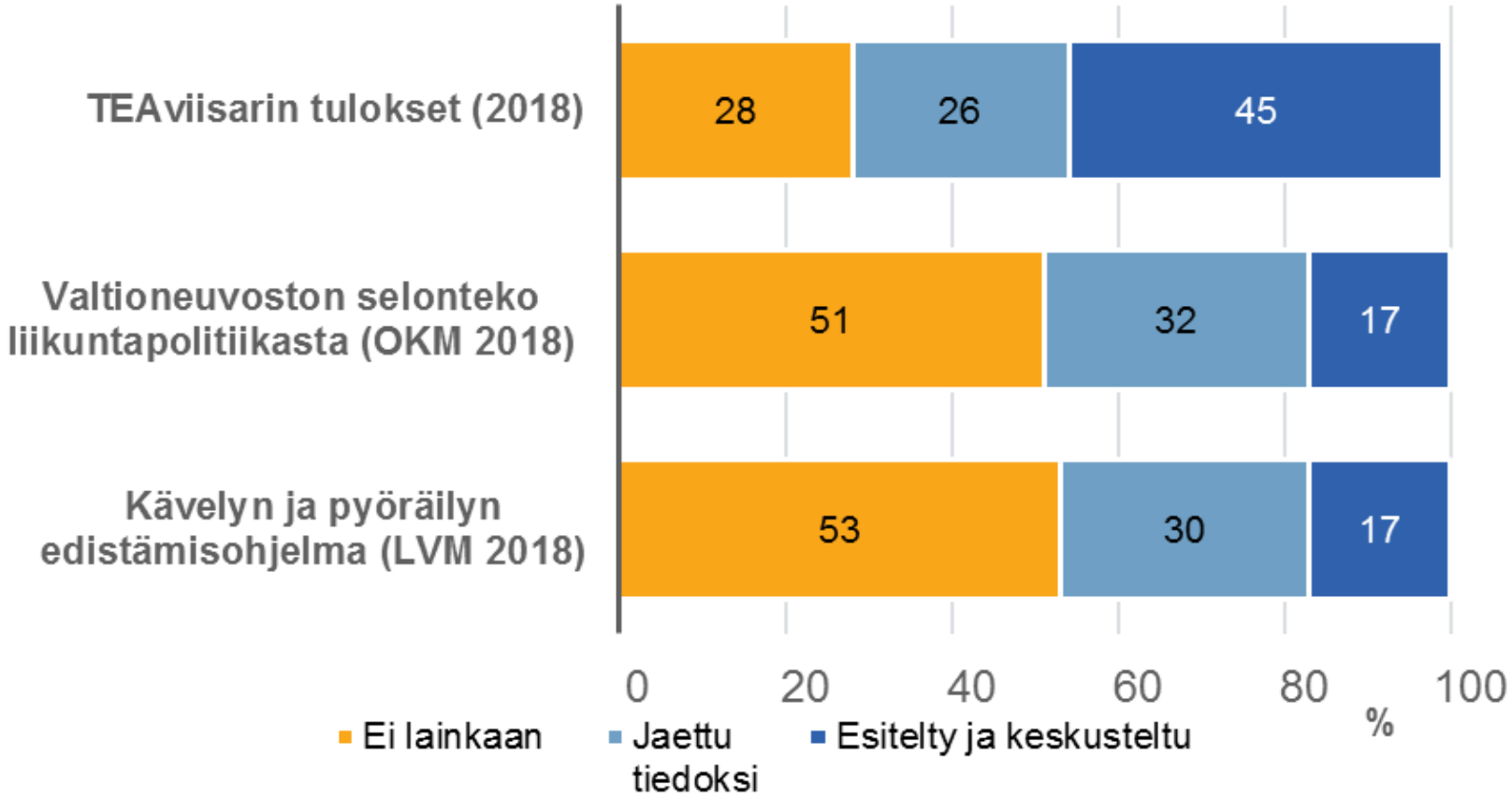

(n=275-278)

Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuuden seuranta vähintään kahden vuoden välein → Yleistynyt

2020: Liikkumis- ja toimintaesteisten liikunta-aktiivisuus 24 %

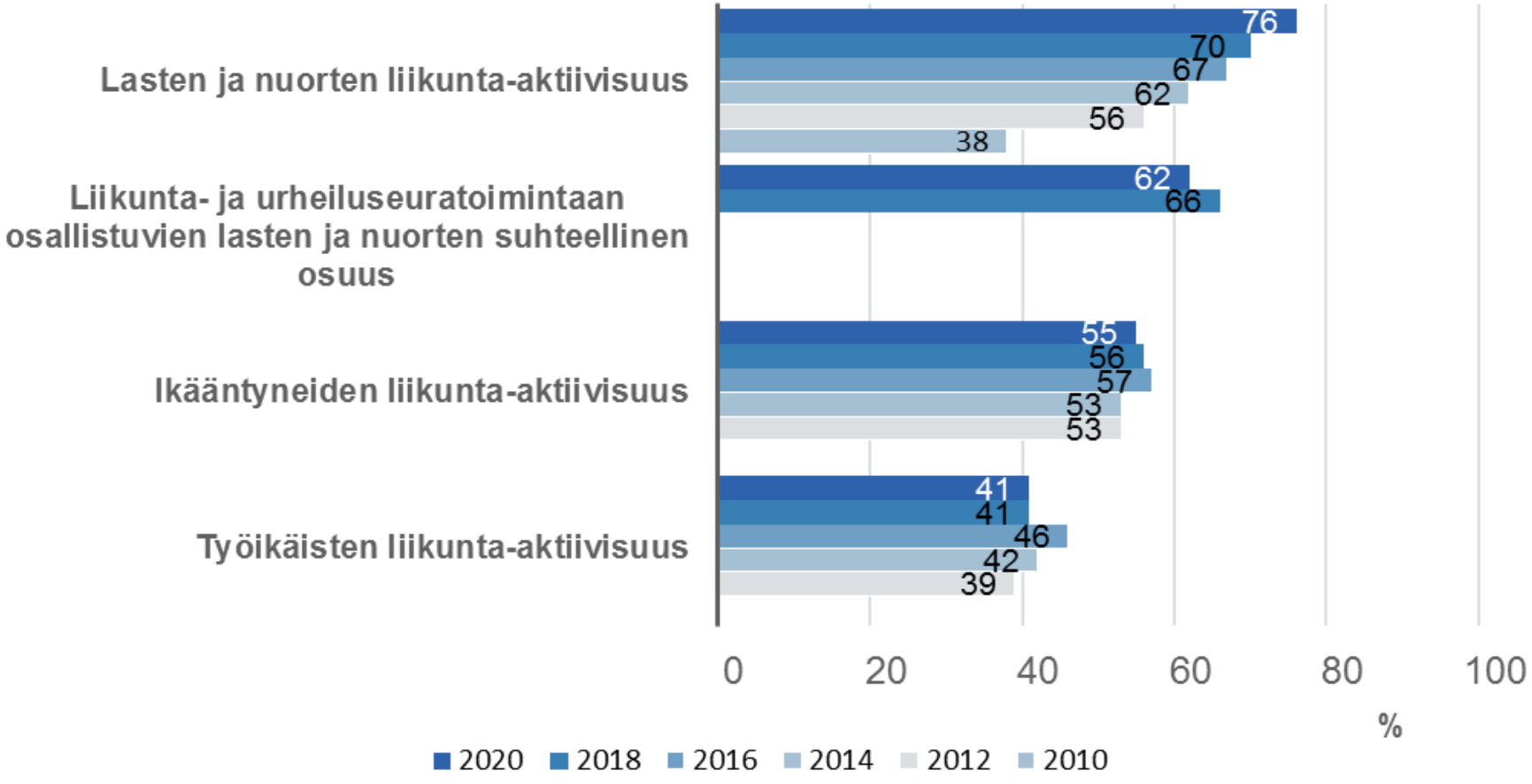

(n=279-282)

Liikunta-aktiivisuuden ja muiden liikuntaan liittyvien tietojen esittely luottamushenkilöille → Yleistynyt

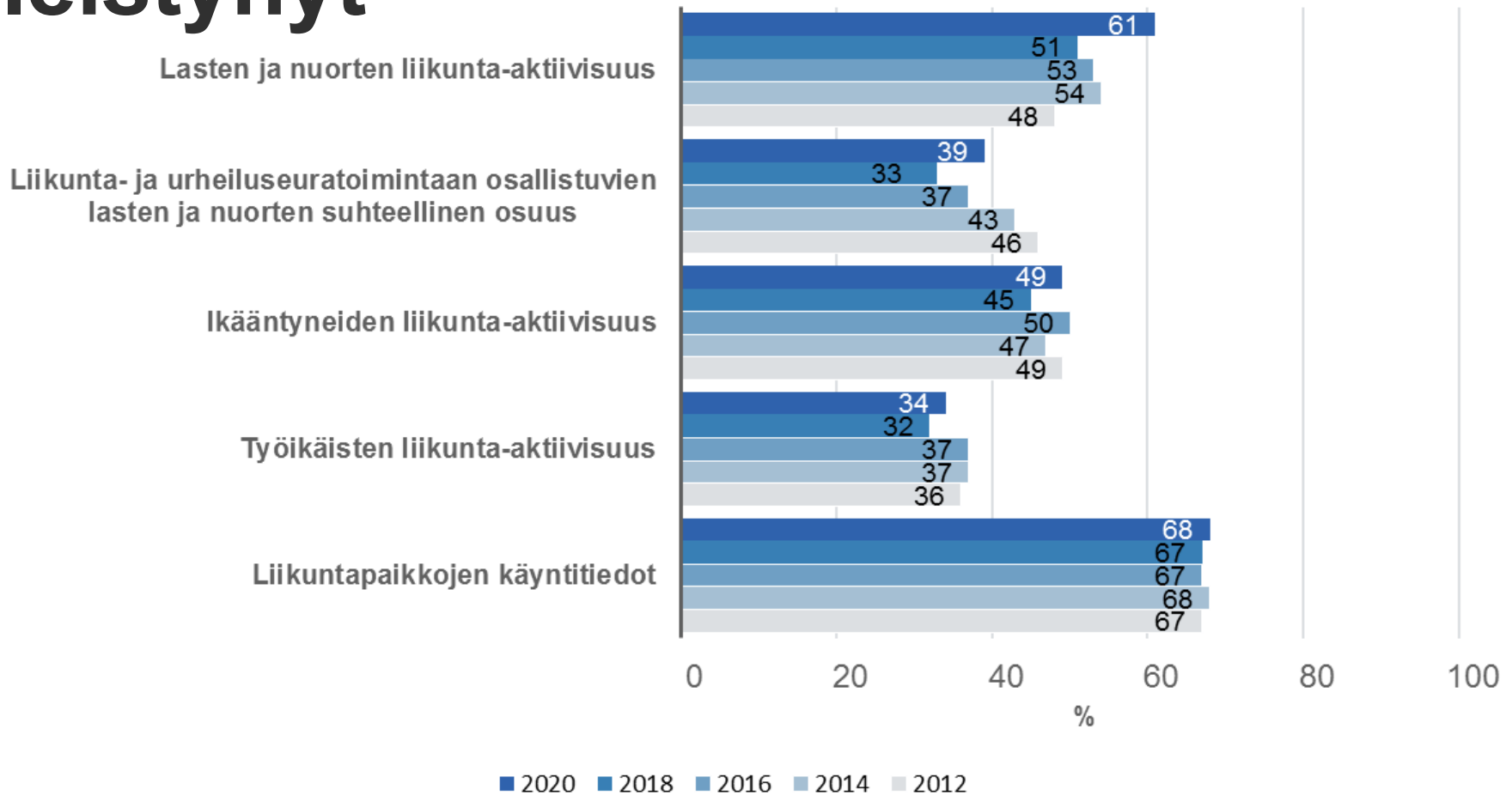

(n=280-282)

K16: Onko kunnalla virallisesti hyväksytyt liikuntapaikkojen käyttövuorojen jakoperusteet? Esim. kunnanhallituksen, valtuuston tai liikunta-asioista vastaavan lautakunnan hyväksymät.

KYLLÄ 73 %, EI 24 % JA EI TIETOA 3 %

VIRALLISESTI SOVITUN KÄYTÄNNÖN MUKAAN (5)

- *”Jakoperusteet on sovittu ja hyväksytty liikuntapaikkojen käyttäjätahojen ja viranhaltijan yhteistyönä.”*
- *”Jakoperiaatteet laadittu virkamiestyöryhmässä”*
- *”Päätökset tehdään liikuntatoimen harkinnan mukaan”*

VIRALLISIA JAKOPERUSTEITA EI OLE KOETTU TARPEELLISEKSI (33)

- *”Käyttövuoroja on riittänyt kaikille, tähän asti”*
- *”pieni kunta, asiat saatu sovittua ilmankin”*
- *”Ei ole vielä ollut tarvetta tehdä. Vuorot jaetaan seuratoiminta edellä.”*

ASIA ON KESKEN (24)

- *”säännöt ovat olemassa, mutta niitä ei ole hyväksytetty kunnanhallituksessa”*
- *”toimintamalli päivitetään liikuntastrategian päivityksen yhteydessä vuonna 2020.”*
- *”perustuu vakiintuneeseen käytäntöön”*

Arvioidaanko kunnan pyöräteiden kuntoa kuntoluokituksella?

- Vuosittain tai jatkuvasti **18 %**
- Harvemmin kuin vuosittain **24 %**
- Ei **58 %**

(n=276)

K9: Arvioidaanko kunnan pyöräteiden kuntoa kuntoluokituksella? Millä menetelmällä, kuinka usein ja kuinka monta kilometriä kerralla tai vuodessa arvioidaan?

HAVAINNOINTI

(31)

”Arkihavainnoin ja silmämääräisesti, vuosittain noin 100 km”

”Jalkautumalla”

”50km/vuosi/havainnoimalla”

”5 vuoden välein, maastohavainnointi kaikki pyörätiet”

HAVAINNOINTI JA/TAI JOKIN MUU

(12)

”Silmämäär. vuosittain ja 5v välein laserilla”

”Arkihavainnoilla: kunnossapitourakoitsijan kanssa keskustellaan säännöllisesti niin kaava- kuin pyöräteiden kunnosta ja korjaustarpeista. Lisäksi kuntalaisten yhteydenottojen perusteella tehdään tarkistuksia ja korjauksia.”

SUUNNITELMALLINEN ARVIOINTI KUNNAN- TAI KAUPUNGINHALLITUKSEN TOIMESTA

(21)

”Tekninen toimi tekee katselmuksen kerran vuodessa, kaikki pyörätiet, noin 6 km”

”kunnonhallintaprojekti, jatkuvana, koko verkon osalta”

”Tekninen toimi osana kehittämistään.”

ULKOISTETTU ARVIOINTI

(4)

”Kuntoarviointi ostettu palveluna. Kaikki väylät käydään läpi kerralla.”

”Kuntoluokitus tilataan tehtäväksi yleensä koko katuverkostolle kerralla, tällainen kartoitus tehdään noin 10vuoden välein.”

PUUTTEELLINEN TIETO

(226, joista 17 tulkinnanvaraista)

”20”

”kävely- ja pyörätiet on jaettu 3 kunnossapitoluokkaan”

”Noin 21 km. Taajama-alueen pyöräteiden kartoitus/liikennemerkkien sijoittelu turvallista pyöräilyä ajatellen.”

Asukkaiden vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuudet →Yleistynyt

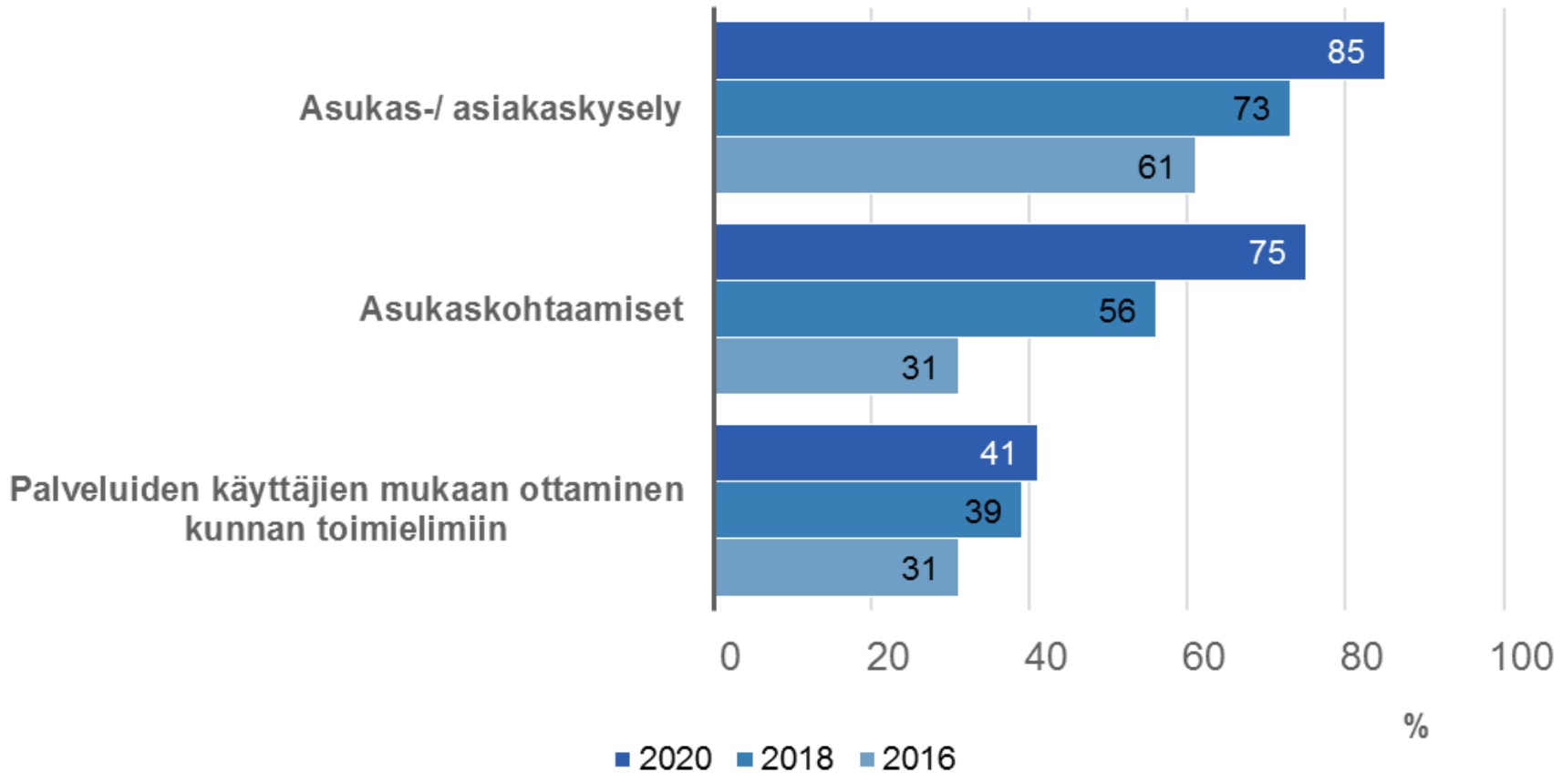

(n=276-278)

Lisätietoa ja kuntakohtaiset tiedot tulossa

- www.teaviisari.fi/liikunta

TULOSSA: TILASTO 2020 MAAKUNNITTAIN (?)

TULOSSA: INFOGRAAFIT

Liikkuvat-ohjelmat

- Peruste ja kokonaistavoite **hallitusohjelmassa**:

  *Liikunnallinen **kokonaisaktiivisuus nousee** kaikissa ryhmissä*

  Keinot:

  - *Perustetaan liikuntapoliittinen koordinointielin, jonka valtioneuvosto nimittää.*
  - ***Tehdään Liikkuva Suomi -ohjelma ja kehitetään arviointitoimintaa. Laajennetaan Liikkuva koulu -ohjelmaa eri elämävaiheisiin.***

- Toimeenpano käytännössä:
  Liikkumisohjelmaa toimeenpannaan Liikkuvat-ohjelmien avulla

Liikkuvat-ohjelmat

- Liikkuva perhe
- Liikkuva varhaiskasvatus
- Liikkuva koulu/peruskoulu
- Liikkuva opiskelu
- Liikkuva aikuinen
- Ikiliikkuja

Tavoitteena väestön liikunnallisen elämäntavan edistäminen – elämänkulun eri vaiheet ”0-100-vuotta”

Liikkuvat-ohjelmat

- Ohjelmaperusteinen, poikkihallinnollinen, moniammatillinen, verkostomainen ja tutkimusavusteinen tapa edistää liikuntaa on koettu menestyksekkääksi
  - Kokemus Liikkuvasta koulu/peruskoulu jo kymmeneltä vuodelta
  - Useita vuosia myös varhaiskasvatus, opiskelu ja ikäihmiset
- Tavoitteena ohjelmissa on liikkumisen lisäksi edistää
  - lasten ja nuorten oppimista, kasvua ja kehitystä
  - fyysistä kuntoa ja työikäisten työkykyä
  - osallisuutta ja yhteisöllisyyttä
  - kokonaisvaltaista terveyttä ja hyvinvointia
  - kestävää kehitystä
- Ohjelmien avulla edistetään eri hallinnonalojen tavoitteita

Muuta ajankohtaista

- Valtionavustukset syksyllä 2020
- Liikunnan budjetti 2021, TAE2021
- Kansallinen liikuntafoorumi 27.10. webinaarina
- Covid 19-pandemia ja toiminta
- Kysymyksiä?

- Myöhemminkin voi olla yhteyksissä:

  Liikunnan vastuualue: ylitarkastajaSari Virta, sari.virta@minedu.fi,

  gsm 050 521 0342

Liikkuvaa syksyä!

Kuva Päivi Aalto-Nevalainen /OKM